

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

— Ne, dobri ljudje so to — si je mislil Krtina, ko se je vračal domov. — Trda skorja, simpatija tudi grča, v notranjosti pa dobri in pošteni. Mnogo, mnogo bi se dalo napraviti iz teh bednih ljudi, marsikaj narediti, kar bi jim pomagalo na noge. Saj je to pravzaprav jedro naroda, in koristiti, pomagati tem, to je vsebina narodnega dela, o katerem so mi časih

Vojna.

MATERINA ŽEPNA RUTA.

Tu med ostanki sem iz davnih dni zagledal tebe, ruta žepna bela... Poljub naté, spomin grenak, kladak — saj, ruta, tebe mati je imela! Kadár po duši meni je vihar besnel — nič skritega ni materi ostalo; o, koliko tedaj je solz, točenih zame, mehko tvojo, ruta, žgalo! In če je radosti naval vzkipele iz duše v glas, iz grla v spev in smeh, tedaj si, ruta, solze ti popila, ki materi igrate so v očeh. Kar v svetu izven doma je hrumele bolesti, slasti, toge in skrbi, vse materi je do srca prispelo, in vate, ruta, govorile so oči. A najbolj takrat, kadar moja je bodočnost snovala mati v tih, blaženi minuti — vsak vzdih, nasmeček, strah, ponos in up zaupala je tebi, srečni beli ruti. A danes?... Danes!... Solze bi že vse, edina mamica, iztekla duši tvoji! Zato je prav, da matere več ni — ti, ruta, služi zdaj bolesti moji!

G.

IZ STRELSKEGA JARKA.

Kakšen blagoslov je šola za ljudstvo in kako se hvaležni učenci svojih učiteljev celo v strelskih jarkih spominjajo, naj priča vsebina dopisnice, ki jo je poslal narednik 97. p. p. Anton Strle, odlikovan s srebrno hrabrostno svetinjo I. vrste, svojemu bivšemu učitelju Ferdu Wigletu v Starem trgu pri Ložu, sedanjemu nadučitelju v Loškem potoku. Glasi se tako:

»Čestiti gospod nadučitelj!

Bagovolite prejeti od svojega nekdanjega učenca, sedanjega boritelja na se-

toliko govorili. Pa kaj, prepozno je, morda jih nikdar več ne vidim...

Ko pride domov, sede za pisalno mizo in napiše še nekaj pisma, potem pa začne nehoté pregledovati in urejati različne papirje, ki so ležali razmetani, napolnjeni po mizi. Počasi se zagleda v malo, obledelo sliko, ki je stala v okvirju pred njim na mizi. Prsi so se začele močno dvigati, kakor v sanjah je vstajala pred njim in upirala svoje globoke, temnorjave oči v njega. Začutil je ob sebi toploto njegovega telesa, čutil mehko njenih kostanjevih las.

Po kaj si prišla? Zakaj odpiraš stare, komaj zaceljene rane, pojdi, prosim te! Ne, ne, samo za trenutek postoj, da še enkrat pogledam v tiste temnorjave oči, ki sem jih nekoč tako silno ljubil...

Počasi se je dvigala in odvijala mehka tenčica, v katero je bilo zavito nekaj neskončno lepega. Vse je bilo že napolnjenost v eno samo prelesto sliko, pa so se začeli polagoma razmikati posamezni delci, pred seboj je gledal ono globoko, brezmejno srečo, ki ga je dvigala nekoč v paradiž. Čul je stopinje, kako hodita med cipresami, roko v roki, in govorita o sreči, velikosti kakor neskončnosti, vsej žarki in blesteči. Počasi jo privije k sebi, čutil je na svojih prsih burne utripe njenega srca, ustna so se združila v dolg, vroč poljub... Vse naokrog so prepevali ptički in črčki, cvetke in bilke so se klanjale njuni ljubezni.

»Kmalu zabuceni jazmin...« je tiho zašepetala.

vernem bojišču, najvdanejši pozdrave! Velikokrat se spomnim celo tu v strelskem jarku na svojega dobrega učitelja in njegove nauke, ki so mi ostali in ostanejo v vednem spominu, ker le Vam, čestiti gospod, se imam zahvaliti za to, kar sem!

Dogodkov in doživljanj je tukaj mnogo, ki so seveda jako vsakdanji, toda za svet vseeno novi. V slučaju, da bi Vam bilo kako tako vojno poročilo dobrodošlo, Vam jako rad postrežem.

Z odličnimi vojnimi pozdravi ostajam Vaš vdan

Strle Anton, narednik.

Streški jarek 20. aprila 1915. — Vojna pošta 73.

USODA UČITELJEV V VOJNI.

Českých učiteljev s Češke in z Morave je padlo v vojni doslej 175, ranjenih je 556. — Nemških učiteljev s Češke je padlo že 156, ranjenih je 378. — Iz Nižje Avstrije je usmrčenih 68 učiteljev, ranjenih je 277, ujetih 48, o 37 se nič ne ve, kaj je z njimi. — Od saških učiteljev je padlo 442. — Od virtenberških učiteljev je v vojni 1700, padlo jih je 290, ranjenih 591. — Badenskih učiteljev je pod orožjem 1800. — Berlinskih učiteljev (brez premestij) je v boju 1344, od teh je padlo 77, ranjenih je 155. — Iz okrajnega šolskega okoliša brnskega je v vojni 200 učiteljev. — Vsa ta števila se seveda vsak dan, vsako uro, vsako minuto večajo.

ANONIMNI DENUNCIANTI.

O anonimnih denunciantih je bilo govora v ogrsko-hrvatski poslanski zbornici. Grof Tisza je energično odklonil početje tudi takih ljudi, epidemijo je imenoval besnost denunciantstva. »Information« pravi: Vojna da naravno zla, ki so neizogibna. Ampak zlo »špicelstva«, ki hoče biti patriotično, naj nam bo prihranjeno. Zakaj to je, da govorimo z Goethejem, res »tuja kaplja v krvi«.

GROF TISZA IN VOLILNA PRAVICA.

V ogrsko-hrvatski zbornici je opozicija predlagala, da naj se podeli vojakom na bojišču volilna pravica. Če morajo vojaki žrtvovati za državo življenje, naj imajo vsaj pravico in možnost sodelovati o politiki in sestavi te države. Tako je mislila opozicija. Tega mnenja pa ni bil grof Tisza. Dejal je, da ni po njegovem nazoru volilna pravica nikaka nagrada za vojaške, ter da bi bila po njegovem mnenju uvedba volilne pravice prava narodna nesreča. — Večina javnega mnenja je proti nazorom grofa Tisze.

OTROCI VOJNE

»Pravo Lidu« piše: Devet mesecev je minilo od začetka vojne, in prvi vojni otroci že prihajajo na svet. Kdo so ti otroci? Kake krvi so in kakega izvora? Kdo ve! »Mati je vedno prava, oče neprav,« pravi že starorimsko pravo. Morda so to otroci zadnjega objema ob slovesu zakon-

»Ej, kmalu, ti Beatrice mojih sanj... In ti me boš večno ljubila...«

»Da, moj najdražji, večno tvoja, samo tvoja!...«

In vse je vriskalo okrog njega, saj ga je ljubila, tako jako ljubila ona, za katero bi dal vse, ki je bila vsebina njegovega življenja. Strastno je pritisnil sliko na svoja drhteča ustna, pa bil je le mrzel papir...

Izginila je, ostal je sam v prazni, zapuščeni sobi. Odpravil se je v posteljo in počasi ves utrujen zaspal...

Divje slike so drville pred njim, ogromne mase vojakov so se valile preko ravani, hipoma so se spopadle, kri je lila v potokih. Preko trupel so švigali divji jezdec, in strašno so žarele njihove oči. Zopet je videl, kako leži sredi brezmejne stepe s prestreljenimi prsi, iz rane pa počasi curlja kri. Rad bi zaklical na pomoč, pa se mu izvije globok hrupav vzdih iz prsi. V oblakih se nenadoma prikaže mati, podaja mu roko in ga mlo kliče k sebi... Po poti pride ona, vsa kakor nekoč. Tih poklekne poleg njega in ga vzame v naročje, glavo mu pa privije na prsi. Zopet sta si gledala iz oči v oči, v oblakih so pa zapeli legijoni angelov...

Žarko solnce je vstajalo drugo jutro izza hribov, ko je drdral po kolovozni poti voz. — Štefan Krtina se je peljal k vojakom.

cev. Morda so otroci mimogredočega ljubimkovanja z vojak, nastanjenimi na pohodu; morda otroci vdov po živih ali mrtvih vojakih, ki jim je hipoma zavrela kri in so pozabile svojo zakonsko zvestobo, da se potem za trenutek radosti kesajo vse življenje; morda otroci strežnic, ki prenašajo z vojak vred njihove bridkosti in težave na bojnem polju in v lazareti, kjer se razvija med moškimi in ženskami naravno razmerje tovarštva in ljubezni. Ali pa so morda ti otroci posledica najžalostnejšega ljubimkovanja: otroci sovražnih vojakov, ki — prihajajoč v vasi in mesta — kriče po vodi, kruhu in ženskah. In popadajo vse troje z enako divjo lakoto, ne vprašujoč, čigavo je in kakšno. Kaj naj bo s takimi vojnimi otroki? Malokateri otroci bi sprejeti z veseljem, kakor v normalnih časih sprejemajo novorojenčke. Večinoma spremljajo take otroke pri njihovem vstopu v svet stud, strah, bolest in groza. Oteževali bodo le usodo svojih mater. Bodo pa tudi trd oreh za javnost, ker sprožajo novo pravno vprašanje, ki se z njim doslej še ni bavil nihče. Čigavi so? Čigava dolžnost je skrbeti zanje? Madžarski pravniki se že bavijo s tem novim vprašanjem, in ne manjka tudi predlogov, da bi bilo dovoljeno otroke sovražnih vojakov zamoriti že v materinem telesu. Ne verjamemo, da bi bilo dosti mater, ki bi privolile v to, zakaj rusinski, poljski, romunski in slovaški kmetje, koder je hodila ruska vojska, imajo v odpravljenju telesnega ploda naravnejše in bolj človeške nazore, kot pa velikomestne dame, ki hodijo iskat »pomoči« k zakotnemu zdravniku ali babici z isto lahkoto, kakor si hodijo izdirat zob. Saj je vendar tudi človek, ki se giblje pod materinim srcem, pa naj je bil oče tudi Čerkez, Gruzin, Kirgiz ali kakor se že imenujejo ti narodi ruskega vzhoda, saj vendar tudi njena, materina kri kroži v novem človeku, ki ima priti na svet. Pomešala so se plemena v državah, ki se vojujejo. Vendar pa ne gre samo za nasilja, zagrešena po sovražnih vojakih. Madžarski vojak, ki so raztreseni po slovanskih in nemških zemljah, nemški po madžarskih in slovanskih, slovanski po nemških in madžarskih. Nemško vojaštvo je na Francoskem in Angleškem, na Francoskem in Angleškem mrgoli Indijcev, Avstralcev, Kanadcev, afriških zamorcev. Vzhod se je pomešal z Rusijo, Egipt se je pomešal, Turčija, Balkan — nepregledno. In povsod zmaga zdrav nagon, povsod premaga plemenško sovražstvo ljubezen oba spola, povsod se rode novi ljudje. Zgodovina ne pomni takega mešanja plemen, tako splošnega, kakor dandanes. Kak bo ta novi človek, ki pa bo iznova množil in iznova plodil in se dal pomešavati? Kako bo to novo pokolenje? Slabše ali boljše? Nihče ne ve. Toda ljudje pa bodo. In to je odločilno. Devet mesecev vojne je minilo, in oni prihajajo. Ljudje! Ni mogoče torej drugega, nego da jih sprejmemo, zakaj naši bratje so!

III. Dobrodelni koncert „Glasbene Matic“

v Ljubljani z dne 8. maja 1915.

Odkar divja svetovna vojna, kakršne povestnica narodov še ne pozna, je »Glasbena Matica« že v tretji storila dobro delo s prireditvijo zanimivega koncerta pod vodstvom g. konc. vodje Hubada dne 8. maja t. l. v veliki dvorani »Narodnega doma«. Kakor je bil uspeh prvih dveh koncertov sijajen, zlasti po krasnem obisku, tako se mora zadnji zadovoljiti le z moralnim učinkom. Vrag razumi ljubljansko občinstvo! Ljubi senzacije: zadnjič je vse drlo skupaj zaradi Beteteta. To pot je izvrstno nastopil naš ljubi, domači Josip Križaj z izvrstnim uspehom, ki ni daleč zaostajal za Betottovim. Ampak naša publika da mnogo na naslov. Križaj je podal Ljubljani toliko lepih, užitka polnih koncertnih večerov, ustvaril na odru toliko karakterističnih opernih tipov, da smo mu mnogo hvale in zahvale dolžni. Toda Ljubljanci na vse kmalu pozabijo. Tu bi bila na mestu natlačena dvorana. Ljubemu umetniku, ki se brezplačno nudi za sodelovanje, zijajo prazni stoli nasproti! Kolika hvaležnost! Pri nas je tako, bilo je tako in bo tudi v bodoče brzokone tako: kadar enega naših umetnikov izgubimo, takrat šele vemo, kaj nam je bil. Takrat ga šele začnemo ceniti, a vse-

SPOZNAVANJE NARODOV.

»Information« pripoveduje, da pribežniki iz Galicije na Češko odkrito pripovedujejo, kako so z nezaupljivostjo, da, skoro z bojaznijo odhajali na Češko, ker so bili slabo poučeni o Čehih. »Mislili smo« — tako pripovedujejo — »da pridemo med kake panslaviste ali celo rusofile.« Ali ta bojazen se je razpršila takoj, čim so poljski pribežniki Čeha — spoznali. Sedaj vlada najpresrečnejše, pravo bratsko razmerje med poljskimi pribežniki in domačim češkim prebivalstvom. — Z oziranjem na ta pojav na Češkem izvaja »Information« tako-le: »Ta zgled nudi uvaževanja vrednega pouka tudi tja preko za vse druge narode naše državne skupnosti. Staro prokletstvo Avstrije je, da se nje mnogi narodi premalo poznajo med seboj in da se namenoma izogibljuje vsemu, kar bi jih moglo zblížati drugega drugemu in kar bi omogočilo, da bi se tudi osebno spoznavali med seboj!«

ZA ALPSKE DEŽELE.

Štajerski poslanec vitez Pantz je interveniral pri vojnem ministru zaradi ponovnih črnovojniških pregledovanj v alpskih deželah. Povedal mu je, da je bil že pri prvih pregledovanjih v alpskih deželah potrjen jako velik kontingent črnovojnikov, tako da bi moglo ponovno pregledovanje v teh deželah odpasti. Vojni minister je poslušal Pantzova izvajanja z velikim zanimanjem ter je pohvalil brezprimerno požrtvovalnost alpskih dežel. Obljubil je, da se bo postopalo pri pregledovanjih z največjo obzirnostjo.

ZA ČRNOVOJNIKE — LJUDSKO-ŠOL-SKE UČITELJE.

Domobranksko ministrstvo je odredilo, da se ljudsko-šolskih učiteljev letnikov 1895., 1896. in 1891., ki so bili pri pregledovanju spoznani za sposobne, načeloma ne bo oproščalo od črnovojniške, oziroma vojaške službe.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ«.

Učiteljstvo v Volčah je nabralo 80 K 50 vin.; nadučitelj Anton Kadunc v Tribuščah pri Črnomlju nabral 10 K 85 vin.; učiteljstvo okoliške deške ljudske šole v Celju nabralo med učenci 43 K 80 vin. + 35 K 91 vin. = 79 K 71 vin.; ljudska šola v Toplicah na Dolenjskem 63 K 2 vin.; potom okrajnega šolskega sveta goriškega nabralo 372 K 7 vin.; učiteljstvo sežanskega okraja nabralo med šolsko mladino 235 K 2 vin.; skupaj 841 K 17 vin.

lej, žal, prepozno! — Križaj je pel spev Dalanda iz Wagnerjevega »Večnega mornarja«. Mene sta predvsem zanimala Lajovčeva samospeva »Romanca« in »Poljub«, odlični moderni skladbi. Izredno mi je bila vseh zlasti prva, pred leti objavljena v »Novih Akordih«, a — če se ne motim — še nikoli izvajana. Ta klavirska spremljava! Da vkljub svoji trajni umetniški vrednosti presega okus našega občinstva, je razumljivo. Ostalo je mrzlo. Tudi ob dr. Krekovi »V brezupnosti«. Kot kontrast k pravkar imenovanim skladbam in dokaz, kaj ugaja ljudem, smo čuli Gerbičev pesemco »Pojdem na prejo«, v narodnem tonu zložen samospev, ki ga je Križaj moral ponoviti. Bil je pa svoji težki nalogi kos tudi v Lajovčevih pesmih, za katerih izvajanje mu topla zahvala.

Na tem koncertu je prvič debutirala gđ. Dana Koblerjeva, konservatoristka in bivša učenka Glasbene Matic, ki s ponosom lahko gleda na sadove svojega truda. Igrala je Chopinovo fantazijo v F-molu in Smetanovo »Slavnost čeških kmetov«, oboje spretno, z razumevanjem in precejšnjo tehniko. Ne sme jo motiti to, da naše občinstvo ne mara klavirskih točk. Poznam ljudi, ki pravijo, da nekaj razumejo, pa vselej takrat zdehajo ali zapuste dvorano. Če bi jim zaigrala tisti nemni »Herkules valček«, bi doživela aplavz, da nikoli takega ne. Peščica onih pa, ki vedo ceniti napredek po trnjevi poti slovenske umetnosti korakajoče gđ. Koblerjeve, so bili zadovoljni. Srečno naprej! —